

II.

Földmíves socialismus.

T. J.

Zsombolya.

Érdemes főmester!

Szeretett testvéreim!

Hazánkban éppen a tiszta magyar vidékeken ezelőtt mintegy 6 évvel csaknem meglepetésszerűen jelen meg a nemzetközi socialismus.

A magyar; nép mindig józan gondolkozású, hazáját szerető nép volt, első pillanatra érthetetlennek látszik előttünk, hogy ez a józan gondolkozású, hazáját szerető nép miként hódolt meg oly könnyen a hazafogalmával is ellenkezésbe jövő nemzetközi socialismusnak, melynek eszméit, melynek végső céljait megérteni nem képes.

Hogy a magyar ember ezen hazaelles tanokkal megbarátkozott, hogy a magyar ember egyes haszonleső embereknek, kik a socialismusból megélhetési tőkét csinálnak, felült, annak mélyreható okai vannak, s ezen okok szoros kapcsolatban

állanak Magyarország gazdasági helyzetével s azok a gazdasági bajok az okai neki, melyeknek hatásait lépten-nyomon mi is érezzük, — de szoros összefüggésben van ez közigazgatásunk rendezetlen voltával is.

Sokan vannak, kik azt mondják, a magyar socialismus oka abban keresendő, hogy a nép dolgozni nem szeret, ezen nézet merőben téves, mert a magyar munkás nagyon is szeret dolgozni, de nagy baj az, hogy annyi munkát, melyből családját eltartathatná nem kap ő, ez az oka annak, hogy oly követelésekkel lép fel, melyeket a csupán mezőgazdasággal foglalkozó gazdák ki nem elégíthetnek, mert a földnek jövedelmezősége ma nem olyan, Hogy ebből a munkások bizony sokszor nagyon is jogos igénye kielégíttessék,

Ha megfigyeljük hazánknak az utóbbi évtizedek alatti fejlődését, tagadhatatlan, hogy a múlt viszonyaihoz képest nagyon sokban előre haladtunk, éppen ezért a tiszta magyarság faji szaporodása utolsó évtizedekben oly örvendetes módon történt, hogy ma már a nemzetiségeket túlszárnyalta.

Állami konsolidatiónk s a magyarság-

nak e hazában való uralmára nézve örvedetes jelenség e szaporodás és e szaporodást kötelessége az állam ügyeit intéző kormányférfiaknak előmozdítani, de éppen ez a szaporodás az oka annak, hogy a csaknem kizárólag földműveléssel foglalkozó magyarságot a földbirtok kellőleg eltartani nem képes, több a mezei munkás, mint amennyit és mint amennyinek családját a föld eltartani tudja, iparunk pedig még nem oly fejlett, hogy a felesleges mezei munkást ipari munkával eltartani képes lenne.

Midőn hazánk 1848-ban a középkori államformát megszüntette, midőn az egyenlőség, testvériség, és szabadság eszméi proklamáltattak, Magyarországon a tiszta magyarság 4. 807, 608 volt, a nép kezében lévő földbirtok, tekintetbe véve, hogy akkor a megélhetési mód is könnyebb volt, könnyen eltarthatta a népet, illetőleg a parasztgazdákat és azok munkásait.

Az 1848—49-iki dicső napok leteltével a nemzetre beállott gyásznapok nem igen kedveztek a nemzet fejlődésének s ha megfigyeljük ezen kor történelmét, azt tapasztaljuk

táljuk, hogy a nemzet szaporodása az önkényuralom alatt oly elenyésző csekély, miszerint az szaporulatnak nem is nevezhető, így tehát a nép kezében levő földbirtok mint megélhetési eszköz, a nép eltartására szintén elégséges volt.

A bekövetkezett jobb idők beálltával azonban a magyarság faji szaporodása is örvendetes módon halad, az 1870-iki népszámlálás eredménye szerint e hazában már 6. 163, 438 ezer magyar ól, az 1881. évi népszámlálás szerint 6. 403, 687, míg az 1891. évi népszámlálás szerint 7. 355, 874 magyar él e hazában, tehát 1881-től 1891, évig terjedő időre nemzetünk egy millióval szaporodott, ez oly szaporodás, melyet kevés nemzet tud felmutatni.

A magyar nép kezében pedig nagyon kevés földbirtok van, a néptől a földbirtokot elvonják az egyházi javak, a hitbizományok és a nagy latifundiumok, miért is a nép kezében lévő birtok a munkásnépet kellőleg eltartani nem tudja, mert a gabonárák oly csekélyek, hogy annak jövedelmeiből a sokféle és nagy adót is teherrel fizeti a gazda, emellett családját a föld ter-

meséből kell eltartania, minek következménye az, hogy a munkás sínyli meg a jelenlegi gazdasági válságnak árát.

A magyar munkásnak úgyszólván abból kell megélnie, mit mezei munkájából kap, a mezei munka pedig csak a tavasz, nyár és ősz folyamán tart, ezen időszakokban sem szakadatlanul, mondhatjuk, hogy a magyar munkás az év felét munkanélkül tölti el, tehát félesztendő alatt kell neki annyit keresnie, hogy keresményéből az egész év alatt megélhessen, azt pedig, hogy ezen fél év alatt annyit keres, hogy ebből magát, nejét és gyermekeit a mai igényeknek megfelelőleg eltarthassa, csak optimizmussal állíthatjuk.

Vegyük tekintetbe, hogy a napszám különböző időszakokban különböző. Van olyan időszak, mikor kevesebb napszámra van szükség, akkor a napszám 35 — 40 kr., 50—60 kr. közt váltakozik, ezen időszak a tavasz kezdetén beáll s tart a kukoriczakupálásig, amikor is a napszám 70—80 krra rúg, míg aratás idején egyes vidékeken 1 frt 50 krtól 2 frtig, sőt sokszor 2 frt 50 krig is emelkedik, azonban ezen időszak

nem tart hosszú ideig, mai körülmények közt, midőn a uradalmi gépek az aratásnál a munkásokat kezdik kiszorítani, legfeljebb egy hónapig tart, s végül az őszi munkálatoknál a napszám 1 frt, illetőleg 80 kr. és 1 frt közt váltakozik.

Ha ezen adatokat vesszük, melyeket közvetlenül a hódmezővásárhelyi nép munkásaitól nyert információ után állítok s tekintetbe véve azt, hogy a munkaidőt félévre lehet tenni, a napszám 90 lov és 1 frt közt váltakozik átlag, így ha 1 frtot veszünk alapul, a magyar munkás évi keresménye a fél év alatt 180 frt. Ezen 180 írtból kell a munkásnak lakást bérelni, magát, nejét, gyermekeit ruházattal ellátni s a családja fenntartásáról szükséges élelemről gondoskodni.

Ezen 180 frt a mai viszonyok között a megélhetésre alig elégséges, arra pedig a szegény munkás nem is gondolhat, hogy magának és családjának élvezetről gondoskodjék, már pedig a munkást sem szabad arra kárhoztatni, hogy egyedül csak dolgozzék s nézze azt, hogy nálánál jobb módúak csekély fáradsággal mennyi élvez-

zethez jutnak, ő pedig megfeszített munkával dolgozva, annyit sem tud keresni, melyből családját kellőleg eltartatná.

Hogy fentebbi állításaim valók, ki-tűnik mindjárt abból, ha Magyarországnak lakosságait foglalkozásaik szerint megismerjük.

Az 1891. évi népszámlálás szerint Magyarország lakosai foglalkozás szerint következőleg oszlanak meg:

1. értelmiségi kereset	149,043
2. őstermelés	3. 548,700
3. bányászat és kohászat	47,438
4. ipar	825,068
5. kereskedelem	161,140
6. hitel.....	6,891
7. közlekedés.....	58,065
8. járadékból élők.....	120,408
9. napszámosok.....	2. 982,014
10. házi cselédek	356,516
11. háztartásban	2. 982,014
12. egyéb foglalkozású	42,407
13. foglalkozás nélküli 14 éven alul.....	5. 120,773
14. foglalkozás nélküli 14 éven felül.....	474,081

15. letartóztatottak 18,062
16. ismeretlen foglalkozású 9, 214

Ezen adatokból mindjárt szembe tűnik, hogy Magyarország lakosainak túlnyomó része a földmivelesből él s a földmives munkásokat — lehet mondani — csaknem egészen a kis gazdák tartják el, tehát nagyon jogosultak a mezei munkások panaszai s ezen panaszokat legfőbb ideje orvosolni.

Hogy nálunk nagy baj van, legjobban kitűnik abból, hogy ha az ország lakosait a szerint mérlegeljük, hogy kereső-e, vagy nem kereső.

Az 1891. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon van kereső férfi és nő 6.202,098, nem kereső férfi és nő együtt 8.931,446, tehát a nem keresők száma a keresőkéhez jóval felül haladja 6 millió embernek kell eltartani 8 millió embert, már ebből is nagyon szembetűnő, hogy bizony a mi munkásainknak nagyon keserves helyzete van.

Hozzájárul még ehhez, hogy közigazgatásunk még mai napig is Ázsiai állapotban van. Közigazgatási tisztviselőinknek legnagyobb része, — tisztelet a kivételek-

nek — állását betölteni nem képes, nincs meg benne a kellő képzettség, tudás és értelem. Közigazgatási állásokra az ambiciózusabb ifjúság ma nem megy, mert közigazgatásunknál az egyes tisztviselői állások betöltésével ma is a sógorság és komaság dívik, így a törekvő és értelmes fiatal ember midőn pályaválasztásra kerül a sor, oly pályát keres, melyben férfiúi önérzete megőve van, szerzett ismereteit érvényesítheti s nincs annak kitéve, hogy sógorság és komaság révén egyes tökfey u embereket fölé helyezzenek, innen van, hogy ma legnagyobbbrészt a közigazgatáshoz olyan emberek mennek, kik más pályán nem boldogulnak.

A szegény nép azt hiszi, hogy mindenki, ki a hivatalban ül, okos ember, elmegy bajait elpanaszolni, de a közigazgatási tisztviselő azon nem tud segíteni, hiányzik belőle a belátás és a kellő értelem, minek következménye az, hogy a szegény nép a közigazgatás előtt ritkán nyer igazságot, mi benne azon meggyőződést érleli, hogy vele nem akarnak törődni, az ő bajait senki sem orvosolja, ez az ál-

lapot méltán nagy elegületlenséget szül benne s ezt a nemzetközi socialisták fő kolomposai ki is aknázták s ígéretekkel e jólelkű szegény népet eltántorították.

A nemzetközi socialismus tanai a magyarság körében hódítanak tért. Én nemzetiségi vidéken lakom, de itt socialismusról szó sincs. Baj van itt, de ez nem a socialismtisban leli magyarázatát, hanem a szerb és román nép dologtalanságában, a szerb és román nép eladósodásában.

Hogy a nemzetközi socialismusból népünk a helyes útra visszatereltesék, nekünk radikális gyógy módhoz van szükségünk. Nézetem szerint ennek teljes megszüntetése következőleg lehetséges.

1-ször. Határoztassék meg a birtok maximuma és minimuma,

2-szor. Ennek folyományaként szüntessenek meg az egyházi vagyonok és hitbizományok, melyek a nemzetgazdasági fejlődést úgy is nagyban gátolják.

3-szor. Szüntettessék meg a latifundiумok újabb terjeszkedése s állapittassék meg, hogy egy ember kezében 3000 hold földbirtoknál több nem lehet.

Ha ezek megvalósulnak, sok földbirtok jut az állam kezébe, melyeken a kormány kötelessége lenne telepítéseket eszközölni és pedig a következőleg:

1-ször. Létesítene az állam kisbirtokokat 8 holdtól 30 holdig.

2-szor kertészeti telepeket egy és két holdas parcellákban.

3-szor. Állítson fel az állam gazdasági termekkel összefüggő gyárat s létesítsen oly telepeket, melyeken kizárólag gazdasági gyárak feldolgozásához szükséges termékek természetnek.

4-szer. A telepesek az első 5 évben, megváltási díjat és adót nem fizetnek, hogy ez alatt a gazdasági felszereléseket beszerezhessék s a kezdet nehézségével megküzdhessenek, mert nagyon elhibázott politika lenne, ha a telepesek mindjárt teherrel rovatnának meg, így anyagi gondokkal kellene vesződniök; ez az oka annak, hogy a délvidéki telepítések nem sikerültek.

5-ször. Létesítsenek iskolát, melyben a felnőttek hetenként háromszor vallás-erkölcsi oktatásban részesüljenek.

Tudom, hogy a most előadott nézetem

sokaknak nagyon is radikálisnak fog tetszeni, pedig semmit olyat nem akarok, mely nemzetgazdaságilag helyes ne volna. Ugyanis nemzetgazdaságilag nagyon helyes annak meghatározása, ki mennyi birtokot vehet maximumként kezébe, mennyit minimumként. Tegyük fel, hogy a birtok maximuma 3000 holdban van megállapítva, akkor nagyon sok földbirtok át fog adatni a forgalomnak s ez által több birtokos fog jelentkezni, az állampolgárok adózó képessége ez által nagyban fog emelkedni.

A birtokmaximum meghatározásának fontossága az által is igazolva van, hogy azon egyén, kinek 3000 hold van a kezében, munkálkodása útján begyűlt feleslegét, illetőleg pénzét, nem fogja földbirtok vásárlására fordíthatni, hanem arra fog törekedni, hogy azt más tekintetben minél jövedelmezőbbé tehesse, okvetlen ipari vállalkozásokba fog bocsátkozni, mert legelső sorban ez kínálkozik legalkalmasabbnak arra, hogy tőkét minél jobban kihasználhassa, ez a körülmény azután iparunkat is nagyban fogja elősegíteni s nemzetünket a helyes gazdasági irányba fogja terelni,

mert tagadhatatlan, hogy csak az az állam gazdag, mely ipar-állam.

A gyárak szaporodásával pedig a munkás ember megfelelő alkalmazást fog nyerni s így munkáját nagyban értékesítheti, mert a gyárakban egész éven át inunkat kap s nagyobb munkabért, mint amennyit a föld művelése által nyer.

Sokan vannak, kik azt mondják, hogy a magyar munkás gyári munkásnak nem alkalmas. Ez a felfogás amilyen naiv, ép olyan nemzetellenes is. Aki ösmeri a magyar munkást, az nem fogja ezt állítani, mert a magyar munkás rendkívül ügyességgel bír, e mellett tanulékony s mondhatom azt, hogy sokkal tanulékonyabb és ügyesebb mint a német, szerb és román munkás s én, ki tiszta magyar vidéken nevelkedtem fel s most pedig német, szerb és román lakta vidéken vagyok, egész határozottsággal állíthatom, hogy a magyar az annyira feldícsért németeket, munkaképesség, valamint szellemi tekintetben is jóval felülhaladja, a német csak azért gyarapszik jobban mint a magyar, mert fősvény, képes inkább koplalni, de pénzét nyereség nélkül

ki nem adja, míg a magyar előtt a pénznek kevés értéke van.

Hogy a magyar munkás jelenleg gyári munkásnak nem alkalmas, az igen is áll, de csak azért, mert erre nevelve nincs, kötelessége volna a kormánynak gondoskodni arról, hogy a magyar gyárak számára megfelelő gyári munkás képeztesék ki, e célból még áldozatok árán is magyar gyermekeket gyárakban foglalkoztatni kellene, hogy ott őket ügyes gyári munkásokul képezzék ki.

Gyári munkásokul férfiak és nők egyaránt alkalmazhatók, ha már most Magyarország helyes gazdasági politikával iparállammá alakul át, mennyi munkáskéznek ad existenciát s ez által mennyi családot tenne boldoggá.

Sokan vannak, kik ez ellen azt vetik, hogy külföldön, hol a gyárak nagyban virágznak a socialismus nagyobb mérvben terjeszkedik, mint hazánkban. Ez igaz is, ez azonban nem alkalmazható a mi viszonyainkra.

Magyarország a természet által annyira megáldott ország, hogy egyszerre lehet

iparállam és gazdasági állam is, ezért a külföld ipar-államait természeti tulajdonságánál fogva felül múlja. Nálunk a munkás megélhetési viszonyai nem lennének olyan nehezek, mint a külföldi munkásé. A külföld gazdasági terményeket keveset természet, sőt az európai iparállamok legnagyobb részében nem is természet az annyit az éghajlatnál fogva, hogy azok a külföldi lakosok ételmét elegendő mennyiségben kielégíthetnék, a külföldi államok más államokból való bevételre szorulnak, míg ez nálunk nem történik.

Magyarország termőképessége oly magas fokon áll s okszerű gazdálkodás által ez még jobban fokozható, hogy Magyarország az ételmi termények tekintetében bevételre nem szorul, így a munkás megélhetése olcsóbbá van téve.

Ha Magyarországon a gyári ipar kifejlesztését minden telhető módon előmozdítjuk, ennek következménye lenne az is, hogy míg Magyarország adózőképessége sokkal jobban emelkedne, így kulturális kifejlődésünk és állami teljes konszolidációnk is sokkal nagyobb mértékben valósulna meg, a nélkül,

hogy a földműves osztályt magas állami- és egyéb adókkal rónánk meg, sőt a földadót nagy arányokban leszállíthatnánk.

Ma az ország adózási rendszere a földadón nyugszik. Európai nagyhatalmi állásunknál fogva adóval a földművelő nagy mértékben meg van terhelve, annyira, hogy a fizetett adó nem áll arányban a föld termőképességével, innen van azután, hogy a kigazda a sok és mindenféle adó miatt munkásait nem is fizetheti annyira, mint amennyit azok munkájuk után megérdemelnek, de mert neki a föld jövedelméből kell megélnie, arra törekszik, hogy mentői kevesebb munkaerővel, mentői több munkát produkáljon, hogy arra törekszik saját megélhetési szempontjából, hogy a munkást mentői jobban kihasználja s ha családja tagjaiból a szükséges munkaerő kikerül, a munkást teljesen mellőzi, mert a föld termékéből maga is alig tud megélni a sokféle és nagy közterhek miatt. Hód-Mező-Vásárhelyen például állami egyenes adóban, állami pótagóban, városi adóban, vizszabályozási adóban, útadóban és egyházi adóban oly magas össze-

geket fizet a gazda, hogy úgy szólva bérbé bírja a saját földjét.

Ezen magas adózási rendszert, különösen a jelen gazdasági rendszer mellett, amidőn a földet a gazda kellőleg kihasználni nem tudja, mert oly termények termesztéséhez, melyek nagyobb jövedelmet hoznak, nem ért, csak úgy bírja ki, hogy ennek levét munkások iszzák meg, amit azonban tőle rossznéven venni nem lehet. Nem lehet pedig azért, mert az amerikai, déloroszországi és oláhországi búzák versenye folytán a gabonaárak alacsonyak, így a gazdaközönség maga is a megélhetés gondjaival küzd, innen van, hogy már a kisgazdák közül is többen az üdvözítő социáldemokratia karjaiba vetették magukat, attól várván a gabonaárak emelkedését és az adó leszállítását.

Tagadhatatlan, hogy a bajok, ha nem is egészben, de nagyobb részben megszűnének a latifundiumok, a hitbizományok és egyházi javak megszüntetésével, mert mint fentebb kifejttem, ez által igen sok föld válna szabaddá, ezen ily módon szabaddá vált földeken pedig telepítéseket kellene

eszközölni, különösen a nemzetiségi vidékekre kellene tömegesen a magyarságot betelepíteni, miáltal nemzeti funkcziot teljesítenénk.

Az ekként létesített telepek vezetését csak kipróbált s minden tekintetben tiszta jellemű emberekre kellene bízni, mert csak akkor áldásos, ha az helyes irányban vezettedik.

Ily telepeknél létesíteni kellene kertészeti telepeket, melyek a föld jövedelmezőségét nagyban emelnék s kis területen sok családnak megélhetési eszközt nyújtanának, miután a kertészet sokkal jövedelmezőbb, mint a gabonatermelés.

Nagyon sokat hozhatnék fel még a munkásosztály helyzetének javítására, hiszen ezzel még teljesen ki nem mentettem ezen kérdést, azonban most kedves testvéreim tovább nem veszem igénybe türelmeteket, egy más alkalommal engedelmetekkel még egyszer fogok felolvasni, most még csak azt említem fel, hogy segítsünk a munkás helyzetén s e bajt ne nézzük kicsinynek, e kérdés helyes megoldásától, azt hiszem nem túlzók, ha azt mondom, hogy nemzeti jövőnk teljes kifejlődése függ.